įleistas į duobę su sienomis, sudėtomis iš lentų, kitas įdėtas į dar vieną medinį karstą. Pakeitus sprendinius, minimi karstai buvo palikti savo vietose kartu su palaikais. Remiantis istoriniais duomenimis žinoma, kad kapinėse palaidota nemažai įžymių ir turtingų žmonių. Metaliniai puošti karstai tai tik patvirtina.

The Lutheran old cemetery in Vilnius' Naujamiestis

The 2022 field survey (1700 m^2) and excavation (42 various-sized areas totalling 479.91 m^2) in the area between V. Mykolaičio–Putino and K. Kalinausko Streets in Vilnius identified an up to 0.4–2.4 m thick, 19th–20th-century cultural layer and a burial horizon at a depth of 1.2–2.4 m from the ground's present-day surface and yielded isolated 16th–20th-century finds, which probably came with the fill soil, as well as a total of 41 human remains (Fig. 1), mainly of Vilnius residents, except for 5 individuals buried in a single pit. Due to the burial circumstances and the discovered uniform buttons, these individuals should be associated with the Grande Armée's Second Artillery Regiment. All of the remains in this area were buried during the 19th – mid-20th century. The investigation also revealed cemetery structures destroyed during the Soviet period: part of the fence (Fig. 3) and the foundations of the almshouse or hospital and the SE chapel (Fig. 2). Clear signs of the cemetery's destruction were identified in its N part. In building the trade union hall, the earthwork destroyed the aforementioned fence and disturbed some burials. Interesting evidence of the disturbance of the cemetery's N part includes a badly damaged metal coffin containing an Imperial Russian naval officer's gilt sword (Fig. 4).

Dalia Vaičiūnienė,
Liudvikas Vasiliauskas

Tyrimai Vilniaus Antakalnio kapinėse

2022 m. spalį–2023 m. balandį Vilniaus senųjų kapinių, vadinamų Antakalnio kapinėmis, Karių kapų g. 11A teritorijos ŠR dalyje (UK 36243), buvo atlikti žvalgymai. UAB „Kamitra ir Ko" atliko projekto I etapo tvarkybos ir statybos darbus. Dvejose infiltracinių šulinių įrengimo vietose, 1,4 m gylyje buvo aptikti kapo duobių kontūrai. Vienoje infiltracinio šulinio įrengimo vietoje, 1,4 m gylyje aptikti žmogaus palaikai. Darbai buvo sustabdyti. 2022 m. lapkritį–gruodį detaliųjų tyrimų metu buvo ištirtos 3 perkasos (bendrai 156 m^2 plotas) (1 pav.). Tyrimų metu buvo atidengti 86 žmonių palaikai, 64 palaikai, trukdę atlikti rangos darbus, buvo iškelti. Kapų duobės fiksuotos vidutiniškai 50 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus. Mirusieji laidoti 3 lygmenimis.

1809 m. generalgubernatoriaus A. Rimskio-Korsakovo įsakymu dabartinėje Antakalnio kapinių teritorijoje įsteigta laikina karo ligoninė, kuriai buvo skirtas plotas (dabartinių kapinių V dalis) karo ligoninėje mirusiems laidoti. 1844 m. kapinių plotas padidintas, jose pradėta laidoti karius katalikus, protestantus ir stačiatikius. 1850 m. Vilniaus gubernijos valdyba į ŠR pusę skyrė sklypą antrosioms (vadinamoms Našlaičių) kapinėms, jose turėjo būti laidojami Šv. Jokūbo ligoninėje mirę ir neturtingi miesto ar apylinkių gyventojai. Manoma, kad beveik visa teritorija nuo miesto pusės buvo aptverta, bet Našlaičių kapinių teritorija liko neaptverta, buvo neaiškios jos ribos. Po Antrojo pasaulinio karo kapinės padalytos ir dalis liko už tvoros. Šioje kapinių dalyje 1956–1969 m. buvo laidojami kaliniai mirtininkai.

1 pav. Tyrimų ploto situacijos planas. R. Tamulyno brėž.
Fig. 1. Situation plan of the investigated area.

Teritorijos R dalyje 1892 m. Vilniaus Dūma skyrė sklypą trečiosioms kapinėms, kuriose buvo laidojama tik kariškiai. XIX a. pabaigoje Ligoninės ir Našlaičių kapinės buvo sujungtos ir nuo XX a. pradžios vadintos Antakalnio karių kapinės. 1915 m. kapinių teritorija išplėsta ir jose buvo laidojami Rusijos ir Vokietijos kariai, žuvę Pirmojo pasaulinio karo metu, į PR nuo jų 1919–1921 m. Lenkijos legionieriai ir ligoninėse kariai mirę. Šalia šių kapų 1919–1920 m. buvo palaidota 30–40 Lietuvos karių, jų kapai buvo sunaikinti tarybinės valdžios apie 1976 m. 1944–1945 m. kapinių PR dalyje buvo laidojami Tarybų Sąjungos kariai. Nuo XX a. 8 dešimtmečio kapinėse pradėta laidoti žymūs Lietuvos visuomenės, kultūros, meno, mokslo veikėjai. 2003 m. įrengta Napoleono kariuomenės karių kapavietė, kurių palaikai buvo perkelti iš Šiaurės miestelio.

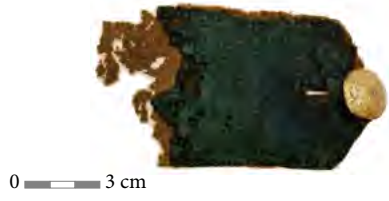

2 pav. Kape 20 aptiktas antpetis po restauracijos Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Prano Gudyno restauravimo centre. T. Lekavičiaus nuotr.

Fig. 2. The epaulet found in Burial 20, after restoration, in the Pranas Gudynas Conservation Centre of the Lithuanian National Museum of Art.

2003 m. R. Žukovskis atliko žvalgymus (žvalgytas 730 m^2 plotas) įrengiamos kapavietės vietoje, buvo siekta ištirti Šiaurės miestelio teritorijoje aptiktus Didžiosios Napoleono armijos karių palaikus. Žvalgymų metu aptikti tarybinio kario palaikai (*ATL 2003 metais*, 2004, p. 312). 2017–2021 m. G. Vėlius Našlaičių kapinių R dalyje vykdė detaliuosius tyrimus (bendrai ištirtas 233 m^2 plotas). Tyrimų metu surasti Lukiškių kalėjime sušaudytų kriminalinių nusikal-

3 pav. Kapas 20 su odiniais auliniais batais, miline ir antpečių su varine saga. L. Vasiliausko nuotr.

Fig. 3. Burial 20 with ankle-high leather shoes, an overcoat, and epaulets with a copper button.

tėlių, KGB vidaus kalėjime nužudytų politinių kalinių, partizanų palaikai (*ATL 2020 metais*, 2021, p. 645–650). 2020 m. P. Zaremba atliko žvalgomuosius tyrimus (bendrai ištirtas 40 m^2 plotas). Iš tirtų 4 perkasų visose buvo aptikta žmonių palaidojimų, datuojamų XIX a. (*LIIR*, f. 1, b. 10181).

Perkasoje 1 (28 m^2 ploto) buvo atidengti 22 palaikai. Kapo duobės išryškėjo apie 50 cm gylyje, laidojami 3 lygmenimis. Mirusieji orientuoti PR–ŠV ir V–R kryptimis. Dalis mirusiųjų buvo laidojami mediniuose karstuose – fiksuoti karsto kontūrai, geležinės vinys. Įkapėse aptikta kryželių, medalikėlių, vario lydinio sagų. Kape 20 aptiktiems palaikams buvo atliktas galvos skrodimas. Mirusysis buvo su odiniais auliniais batais, miline, antpečiu su varine saga (2, 3 pav.).

Perkasoje 2 (26 m^2 ploto) buvo atidengti 14 palaikų. Kapo duobės išryškėjo apie 50 cm gylyje, laidojami 3 lygmenimis. Mirusieji laidoti Š–P, R–V ir PR–ŠV kryptimis. Dalis mirusiųjų buvo laidojami mediniuose karstuose – fiksuoti karsto kontūrai, medinių lentų fragmentai, geležinės vinys. Įkapėse aptikta kryželis, varinių sagų. Buvo aptiktas suardytas vaiko palaidojimas (kapas 26).

Perkasoje 3 (102 m^2 ploto) buvo atidengti 50 palaikų. Kapo duobės išryškėjo apie 50 cm gylyje, laidojami 3 lygmenimis. Mirusieji laidoti PV–ŠR, PR–ŠV ir V–R kryptimis. Dalis mirusiųjų buvo laidojami mediniuose karstuose – fiksuoti karsto kontūrai, medinių lentų fragmentai, geležinės vinys. Dalis palaikų buvo aptikta su auliniais odiniais batais, varinėmis sagomis. Kai kuriems palaikams buvo atliktas kaukolės skrodimas.

Sprendžiant pagal įkapes ir istorinius duomenis kapai datuojami XIX a. II puse–XX a. 4 dešimtmečiu. Detaliųjų tyrimų metu aptikti 86 palaikai. 64 palaikai buvo iškelti ir perduoti į VU MF tolimesniems tyrimams.

The investigation in Vilnius' Antakalnis Cemetery

The 2022 excavation (3 trenches totalling 156 m^2) in Antakalnis Cemetery at Karių kapų St. 11A, Vilnius, (Fig. 1) yielded 86 remains (Fig. 3), 64 of which were exhumed. Based on the grave goods (Fig. 2) and historical data, they date to the second half of the 19th century – 1930s.